

Lekarze – patroni wielkopolskich ulic

Jan Jonston

Jan Jonston (1603–1675), znakomity lekarz, przyrodnik, filozof i poliglota, typowy polihistor swej epoki, przysporzył stawy XVII-wiecznym Szamotułom.

Ten znakomity szamotulski lekarz był potomkiem starego możnego rodu szkockiego, osiadłego w południowej Szkocji. Ojciec Jana, Szymon, wraz ze swym bratem Franciszkiem z nieznanых bliżej powodów wyemigrowali w 1596 r. ze swej ojczyzny i po kilku latach osiedlili się w Polsce, w Szamotułach. Tutaj w 1601 r. Szymon poślubił Niemkę Annę Becker, córkę mieszczanina i burmistrza szamotulskiego. Z tego małżeństwa urodził się 3 września 1603 r. Jan Jonston, który tak jak ojciec został kalwinem. Do ósmego roku życia przebywał wraz ze swoim młodszym bratem Aleksandrem w domu rodzinnym w Szamotułach. W latach 1611–1614 uczęszczał do znanej szkoły braci czeskich w Ostrorogu, a następnie do sławnego gimnazjum klasycznego w Bytomiu.

Od 1629 r. studiował na różnych uniwersytetach europejskich. W 1632 r. uzyskał doktorat z medycyny na Uniwersytecie w Lejdzie i wkrótce został lekarzem nadwornym wojewody leszczyńskiego – Bogumiła Leszczyńskiego oraz lekarzem miasta Leszna.

Ulica Jana Jonstona w Szamotułach

FOT. KAROLINA DWORAKOWSKA

Pomnik Jana Jonstona w Lesznie

W 1637 r. Jan Jonston zawarł związek małżeński z Krystyną, córką aptekarza Samuela Hortensiusa ze Wschowy. Po rychłej śmierci żony powtórnie ożenił się w 1638 r. z Anną Rozyną, córką nadwornego lekarza królewskiego Mateusza Fechnera. Z drugą swą żoną uczony żył w wielkiej harmonii, a oboje dożyli późnej starości. Anna była kobietą zapobiegliwą i doskonale rozumiejącą swego męża. Niewątpliwie dzięki niej miał Jan Jonston możliwość tak wytrwale i płodnie pracować naukowo. Z czworga dzieci, urodzonych z tego małżeństwa, troje wcześniej zmarło, a jedyna córka – Anna Regina – wyszła później za patrycjusza wrocławskiego.

Jan Jonston był przyjacielem Jana Amosa Komeńskiego (1592–1670) – pedagoga, filozofa i poety. Korespondował z wieloma wybitnymi uczonymi europejskimi. Był czynnym pedagogiem leszczyńskiego gimnazjum, interesował się sprawami kościołów reformowanych.

Bezwzględna długotrwała choroba spowodowała, że zmarł w Szkladowicach 8 czerwca 1675 r. Pochowany został na własne życzenie w Lesznie. Mimo obcego pochodzenia znany był z patriotyzmu, uważał się zawsze za Polaka, dodając przy nazwisku słowo Polonus. Jan Jonston był wybitnym myślicielem i uczonym. Nie było nie-

mal dziedziny nauki, w której nie pozostawiłby trwałej spuścizny. Znał 12 języków obcych. W 8 tomach zawarł kompletny pogląd na ówczesną wiedzę medyczną. Opublikował także traktat o naturalnych wodach leczniczych. Przyrodzie poświęcił 35 tomów. Stawia się go dziś obok Barucha Spinozy (1632–1677) – wielkiego filozofa holenderskiego, który zresztą czerpał wiele myśli z dzieł Jana Jonstona.

W związku z 300. rocznicą śmierci Jana Jonstona jedna z ulic Szamotuł otrzymała jego imię. W Lesznie natomiast jest pomnik wielkopolskiego Szkota.

OPRACOWANO NA PODSTAWIE:
„WPISANI W DZIEJACH
ZIEMI SZAMOTULSKIEJ”
ANNA HANDSCHUH

Dziękuję dr Annie Handschuh za bardzo interesujący artykuł na temat Jana Jonstona, którego pamięci poświęcona jest ulica w Szamotułach. Serdecznie zachęcam autorów, szczególnie spoza Poznania, do nadsyłania kolejnych znakomych tekstów do naszej stałej rubryki: „Lekarze – patroni wielkopolskich ulic”.

DR HAB. MED. ANDRZEJ GRZYBOWSKI
AE.GRZYBOWSKI@GMAIL.COM
TEL. 505 074 224